

**WDRAŻANIE SCHEMATU II PILOTAŻOWEGO
PROGRAMU LEADER+ W WIELKOPOLSCE**

Małgorzata Żolik

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Abstrakt. Celem artykułu jest próba porównania wdrażania Schematu II Pilotażowego Programu LEADER+ w Wielkopolsce i w Polsce. Analizie poddano wybrane charakterystyki obszarów wiejskich w regionie i w całym kraju, a także stopień i kierunki wykorzystania środków finansowych alokowanych na wdrażanie inicjatywy.

Słowa kluczowe: Schemat II, Program LEADER, obszary wiejskie, rozwój

WSTĘP

Rolnictwo i obszary wiejskie pełnią specyficzną, strategiczną rolę w gospodarce, zarówno na poziomie lokalnym i regionalnym, jak i w ujęciu międzynarodowym. Kształtowanie prawidłowych relacji w tym zakresie stanowi więc istotną dziedziną aktywności władz krajowych i – w przypadku państw należących do Wspólnoty Europejskiej – międzynarodowych. Unia Europejska jako pierwsza instytucja na świecie zdecydowała się bowiem na wprowadzenie spójnej ponadnarodowej polityki wobec obszarów wiejskich [Szumski 2007, s. 11]. Podstawy tej polityki, znanej jako Wspólna Polityka Rolna, sformułowane w momencie tworzenia Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, zostały zapisane w Traktacie Rzymskim¹ w 1957 roku. Cele i zakres zaproponowanych rozwiązań odpowiadały bezpośrednio na potrzeby i problemy, które w tamtym okresie charakteryzowały europejską wieś i społeczeństwo, a sprowadzały się przede wszystkim do wdrażania rozwiązań proprodukcyjnych i prodochodowych. Stopniowo jednak ta

---

¹ Podstawy Wspólnej Polityki Rolnej zapisane zostały w artykułach 38-47 Traktatu Rzymskiego.

aktywność podlegała niezbędnym modyfikacjom i została rozszerzona o kwestie dotyczące rozwoju ogólnospołecznych funkcji obszarów wiejskich, których znaczenie istotnie wzrosło.

Wyrazem tych zmian było wprowadzenie do wachlarza instrumentów służących rozwojowi obszarów wiejskich Inicjatywy Leader². Jej istota sprowadza się do stwierdzenia, że polityka rozwoju obszarów wiejskich winna być wdrażana w formie zdecentralizowanej, co oznacza swobodę w tworzeniu i realizacji własnej strategii każdego terytorium [Kłodziński 2005, s. 33]. Inicjatywa ta ma na celu przede wszystkim wielofunkcyjny, zrównoważony rozwój tych terenów, osiągnięty poprzez wprowadzanie zintegrowanych programów oraz współpracę w ramach społeczności lokalnych [Adamowicz i Dmitruk 2004, s. 62]. Pierwsze działania w ramach programu LEADER zostały podjęte w Unii Europejskiej w 1991 roku. Miały one charakter eksperymentalny, innowacyjny, ale spotkały się z akceptacją społeczności lokalnych, które po raz pierwszy otrzymały narzędzie pozwalające im dość swobodnie sterować rozwojem swojego regionu. Jednocześnie, podjęte działania przyniosły oczekiwane rezultaty, w związku z czym Komisja Europejska podjęła decyzję o uruchomieniu kolejnych edycji programu³, którymi, mimo pewnych obiekcji związanych z brakiem niezbędnego doświadczenia, były obejmowane również zainteresowane kraje nowo przyjmowane do struktur Wspólnoty, a wśród nich Polska⁴.

W okresie programowania 2004-2006 program Leader, nazwany Pilotażowym Programem Leader+ (PPL+), w Polsce był wprowadzany jako Działanie 2.7. Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich w ramach tzw. Priorytetu II – Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Program był wdrażany w dwóch etapach – Schematach: pierwszy z nich miał na celu aktywizację społeczności lokalnych, zdobycie wiedzy na temat inicjatywy i możliwości, które daje, przygotowanie dokumentacji – strategii rozwoju lokalnego oraz stworzenie niezbędnych struktur – Lokalnych Grup Działania⁵ (LGD – *Local Action Group LAG*). W ramach tzw. Schematu II wybrane LGD miały za zadanie zrealizować przygotowane wcześniej strategie⁶.

Zainteresowanie podmiotów upoważnionych do korzystania z pomocy w ramach programu było bardzo duże. W ramach Schematu I złożono 249 wniosków o przyznanie grantu, przy czym do realizacji zatwierdzono spośród nich 174 projekty, a łączna kwota wsparcia wyniosła 5,575 mln euro (prawie 20 mln zł.). W ramach Schematu II złożono

---

² Nazwa LEADER jest akronimem słów "Liaison Entrée Actions de Development de l'Economic Rurale", co oznacza „Powiązania między działaniami służącymi rozwojowi obszarów wiejskich”.

³ W latach 1991-1994 realizowano program Leader I, w latach 1994-1999 był to LEADER II, a w latach 2000-2006 – LEADER+.

⁴ Spośród państw przyjętych do Unii Europejskiej w 2004 roku realizacji Inicjatywy Leader podjęły się: Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska i Węgry.

⁵ Lokalna Grupa Działania – beneficjent programu LEADER – sformalizowany związek partnerów wspólnie podejmujących działania o charakterze innowacyjnym, tworzący wielosektorowe partnerstwo działające wspólnie na rzecz obszarów wiejskich [Hadyński 2006, s. 59].

⁶ Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich – dokument programowy przygotowywany przez LGD ubiegające się o wsparcie w ramach PPL+, precyzyjnie określający cele podmiotu, środki przeznaczone na ich realizację i metody ich osiągnięcia.

187 wniosków, podpisano łącznie 150 umów z beneficjentami⁷, a zrealizowano 149 projektów [FAPA 2009]. Mimo zauważalnych dysproporcji w rozwoju obszarów wiejskich w poszczególnych województwach w każdym z nich stworzono przynajmniej kilka grup partnerskich; dotyczyło to również Wielkopolski.

Ponieważ wdrażanie tzw. Schematu I Pilotażowego Programu Leader+ w znacznej mierze wynikało z aktywności samorządów gminnych⁸, w niniejszej pracy zostanie zanalizowany tylko Schemat II, którego implementacja zależała od aktywności społeczności lokalnych, co w większym stopniu wpisywało się w cel programu.

W ramach drugiego etapu w Polsce złożono łącznie 187 wniosków, przy czym 162 z nich zostało zweryfikowane pozytywnie⁹, a 149 (tj. 92% wszystkich zgłoszonych podań) otrzymało dofinansowanie. Dla pozostałych 13 podmiotów (tj. 8%) ubiegających się o przyznanie dotacji zabrakło środków. Z obszaru województwa wielkopolskiego weryfikację formalną przeszło 17 wniosków (tj. ponad 10% wszystkich zaaprobowanych projektów), ale tylko 14 organizacji (82% podmiotów) dostało środki niezbędne do realizacji swoich zamierzeń. Oznacza to, że aktywność w tym województwie była nieznacznie niższa niż średnio w Polsce. Działania w ramach Schematu II Pilotażowego Programu LEADER+ były realizowane w regionie w 37% gmin do tego uprawnionych, przy średniej w Polsce kształtującej się na poziomie 39%. Jednocześnie na poziomie kraju LGD obejmowały swą aktywnością 42% powierzchni gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, gdy tymczasem w badanym regionie było to o pięć punktów procentowych mniej (37%) (tab. 1).

Wymagania formalne stawiane beneficjentom pomocy w Schemacie II PPL+ były związane z formą prawną, w jakiej funkcjonowały LGD, która została ograniczona do trzech modeli: stowarzyszenia, fundacji lub związku stowarzyszeń. W Wielkopolsce najpopularniejszą formą było stowarzyszenie – wybrało ją 71% podmiotów (w Polsce 61%), pozostałe funkcjonowały jako fundacje (29%). Na terenie kraju 32% LGD działało w postaci fundacji, a 7% stanowiły związki stowarzyszeń (rys. 1).

Popularność stowarzyszeń wynika przede wszystkim z faktu, iż stosunkowo łatwo jest je założyć, a także nie ma obowiązku wnoszenia dodatkowego majątku na realizację celu podmiotu, tak jak ma to miejsce w przypadku fundacji. Niezależnie jednak od formy prawnej rola organizacji pozarządowych aktywnych na obszarach wiejskich pełni niezwykle istotną rolę. Wszystkie te podmioty, kreując kapitał ludzki, a przede wszystkim społeczny, ułatwiają osiągnięcie celów gospodarczych i społecznych. To z kolei przyczynia się do rozwoju społeczeństw [Adamowicz i Dresler 2006, s. 9]. Dlatego też tak istotne jest, by w te działania był zaangażowany jak największy odsetek społeczności.

---

⁷ 79 umów zawarto w styczniu i lutym 2007 roku, następnie, po decyzji Komitetu Monitorującego o podniesieniu puli środków przeznaczonych na PPL+ z 18,75 mln euro do 30,44 mln euro, a w kwietniu 2007 roku podpisano kolejnych 71 umów [FAPA 2009].

⁸ Podmiotami upoważnionymi do aplikowania o środki w ramach Schematu I były gminy wiejskie, wiejsko-miejskie, związki międzygminne, i osoby prawne (stowarzyszenia, fundacje, związki stowarzyszeń, oraz inne organizacje pozarządowe mające osobowość prawną), przy czym 60% projektów realizowanych było przez samorządy.

⁹ Złożone wnioski spełniały wszystkie kryteria formalne i zostały zakwalifikowane do dalszej oceny – merytorycznej, która miała na celu stworzenie listy rankingowej projektów.

Tabela 1. Wybrane charakterystyki gmin wiejskich i miejsko-wiejskich objętych działaniami w ramach Schematu II PPL+

Table 1. Selected characteristics of rural and urban-rural communes included in the action in Scheme II PPL+

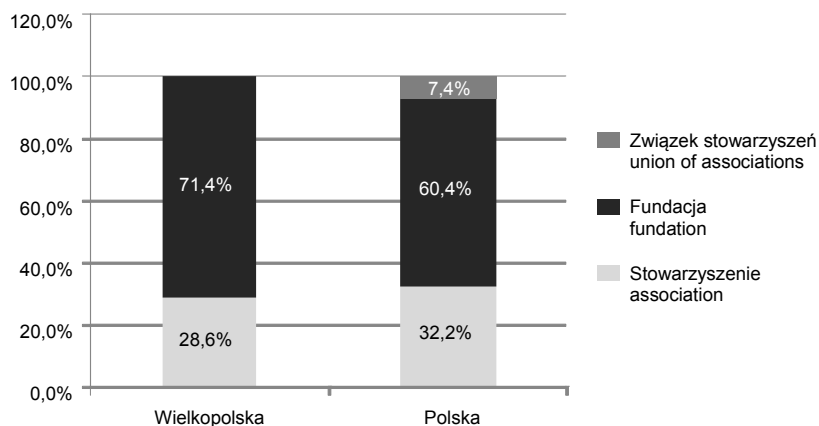
Wyszczególnienie Specification	Wielkopolska	Polska Poland
Powierzchnia gmin wiejskich i miejsko-wiejskich (km ²) Total area of rural and urban-rural communes (km ²)	29 031	298 702
Udział gmin wiejskich i miejsko-wiejskich w całym badanym obszarze (%) Share of rural and urban-rural communes in the whole area (%)	95,5	97,3
Powierzchnia gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, na których funkcjonują LGD realizujące Schemat II PPL+ (km ²) Total area of rural and urban-rural communes, where function LAG implement Scheme II PPL+ (km ²)	10 769	124 803
Udział obszaru gmin wiejskich i miejsko-wiejskich objętych LGD w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich ogółem (%) Share of area of rural and urban-rural communes included LAG in total area of rural and urban-rural communes (%)	37	42
Liczba gmin wiejskich i miejsko-wiejskich Total number of rural and urban-rural communes	207	2 171
Liczba gmin, na terenie których działała LGD Total number of communes, where LAG function	77	856
Udział gmin realizujących PPL+ w liczbie gmin wiejskich i miejsko-wiejskich ogółem (%) Share of communes where PPL+ is implement in total number of rural and urban-rural communes (%)	37	39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych źródłowych, udostępnionych przez Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa oraz danych Banku Danych Regionalnych [http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/strona.indeks; dostęp: wrzesień 2009].

Source: own elaboration based on source materials received from Foundation of Assistance Programmes for Agriculture (FAPA) and Regional Data Bank [http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/strona.indeks, access: September 2009].

W Polsce na terenach gmin wiejskich i miejsko – wiejskich¹⁰ zamieszkuje 50,3% obywateli. W przypadku Wielkopolski odsetek ten jest znacząco wyższy i kształtuje się na poziomie 63% (tab. 2). Jest to więc ogromny zasób, który właściwie wykorzystany może znacząco wpłynąć na poziom życia na terenach wiejskich, które można uznać za upośledzone pod względem ekonomicznym i cywilizacyjnym w porównaniu z miastami. „To właśnie społeczność lokalna i tworzące ją jednostki stanowią czynnik oddziaływania na powstanie bądź ujawnianie takich cech, jak przedsiębiorczość, kreatywność, pobudzenie aktywności jednostek w zakresie zdobywania wykształcenia lub doskonalenia wiedzy, a często stymulują rozwój szerszego zjawiska, jakim jest kultura ekonomiczna mieszkańców” [Kozera 2004, s. 121].

¹⁰ Do występowanie o przyznanie pomocy w ramach Schematu II PPL+ były uprawnione LGD, funkcjonujące na obszarach gmin wiejskich i miejsko – wiejskich, z wyłączeniem miast powyżej 20 tys. mieszkańców [FAPA 2009].

Rys. 1. Formy prawne przyjęte przez Lokalne Grupy Działania w Schemacie II PPL+
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych źródłowych, udostępnionych przez Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA).

Fig. 1. Legal form of LAG's implementing Scheme II PPL+
Source: own elaboration based on source materials received from Foundation of Assistance Programmes for Agriculture (FAPA).

Tabela 2. Charakterystyka ludności zamieszkującej obszary objęte Schematem II PPL+
Table 2. Characteristic of population living on areas included Scheme II PPL+

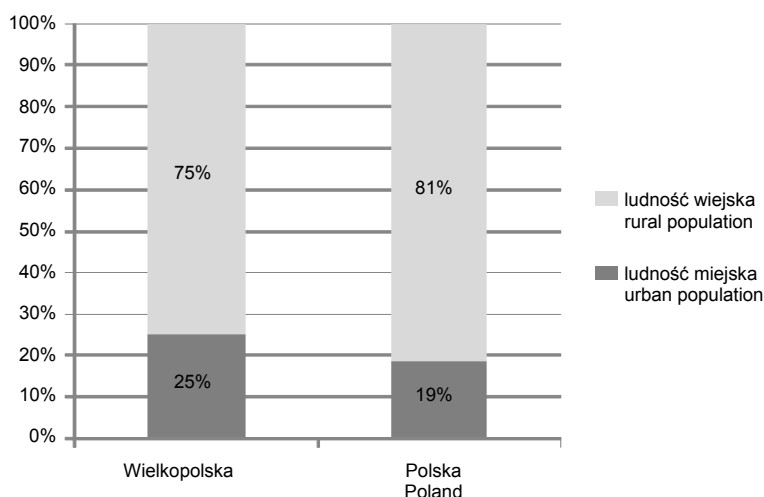
Wyszczególnienie Specification	Wielkopolska	Polska Poland
Ludność ogółem (1000 osób) Total population (1000 people)	3 372	38 157
Ludność zamieszkująca gminy wiejskie i miejsko-wiejskie (tys. osób) Total population in rural and urban-rural communes (1000 people)	2 126	19 195
Udział ludności zamieszkującej gminy wiejskie i miejsko-wiejskie w ludności ogółem (%) Share of rural and urban-rural communes population in total population (%)	63,1	50,3
Ludność zamieszkała na terenach działania LGD (tys. osób) Total population on areas included Scheme II PPL+ (1000 people)	653	6 815
Udział ludności zamieszkałej na obszarach objętych LGD w ludności zamieszkującej gminy wiejskie i miejsko-wiejskie ogółem (%) Share of population living on areas included Scheme II PPL+ in total population in rural and urban-rural communes (%)	30,7	35,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych źródłowych udostępnionych przez Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA) oraz danych Banku Danych Regionalnych [data dostępu wrzesień 2009].

Source: own elaboration based on source materials received from Foundation of Assistance Programmes for Agriculture (FAPA) and Regional Data Bank [http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/strona.indeks, access: September 2009].

Podobnie jak w przypadku poprzednio badanych kryteriów, obrazujących poziom zaangażowania Lokalnych Grup Działania, funkcjonujących w ramach Schematu II PPL+ z Wielkopolski, w stosunku do danych charakteryzujących teren całego kraju, w przypadku udziału ludności z terenów uprawnionych do wdrażania Programu odsetek ten był mniejszy. Wynosił on 30,7% i był o 4,8 pkt. procentowego niższy od średniej krajowej.

Analiza struktury wewnętrznej tego wskaźnika pozwala stwierdzić, że w przypadku Wielkopolski nieznacznie wyższy był poziom zaangażowania ludności miejskiej (25%) niż w przypadku całego kraju (19%) (rys. 2).

Rys. 2. Struktura ludności zaangażowanej w działania typu LEADER w Schemacie II PPL+

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych źródłowych udostępnionych przez Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA).

Fig. 2. Structure of population involved in implementing of Scheme II PPL+ (FAPA).

Source: own elaboration based on source materials received from Foundation of Assistance Programmes for Agriculture (FAPA).

Mimo iż program LEADER jest kierowany na obszary wiejskie, włączanie mieszkańców miasteczek jest niezbędne do pełnej realizacji założonych celów. Wynika to z faktu, iż należy je wesprzeć, a nie marginalizować roli małych miast i ich społeczności. Wysoki poziom zintegrowania terenów wiejskich z niewielkimi ośrodkami miejskimi wpływa na wzrost i większą stabilizację możliwości rozwojowych obszarów lokalnych [Heffner 2005, s. 306]. Stąd należy angażować zarówno przedstawicieli środowisk wiejskich, jak i miejskich i mobilizować też ludność tych ostatnich do podejmowanych działań.

Każda z Lokalnych Grup Działania, która chciała realizować przedsięwzięcia w ramach pilotażu wystąpić mogła o wsparcie w wysokości maksymalnie 750 tys. złotych. Kwota ta stanowić miała bezzwrotną pomoc, a o kierunkach jej wykorzystania decydo-

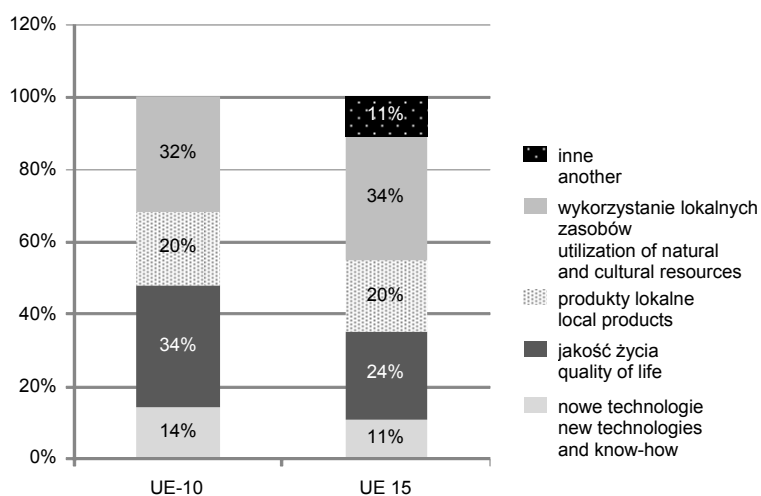
wać miały społeczności lokalne. Uznano, iż one najlepiej znają atuty i słabości swoich terenów, a tym samym, w ramach przyznanego wsparcia, są w stanie w sposób najbardziej przemyślany wydatkować te środki. Niemniej jednak Komisja Europejska ustanowiła cztery tematy kluczowe, w obrębie których mogły się poruszać podmioty przygotowujące strategie rozwoju w ramach Leadera. Były to [www.ec.europa.eu/index_pl.html, dostęp: wrzesień 2009]:

- zastosowanie nowych technologii i know-how w celu podniesienia konkurencyjności produktów i usług z terenów wiejskich,
- poprawa jakości życia na terenach wiejskich,
- podnoszenie wartości lokalnych produktów, zwłaszcza przez pomoc małym jednostkom produkcyjnym w dotarciu do rynków zbytu,
- wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych.

Dodatkowo wszystkie kraje członkowskie mogły zaproponować własne tematy kluczowe, w ich opinii istotne dla rozwiązywania problemów na terenach wiejskich, jednak w przypadku Polski postanowiono nie robić tego.

Lokalne Grupy Działania samodzielnie decydowały, które z zagadnień uznają za strategiczne i ile środków przeznaczają na realizację każdego z nich.

Analiza pozwala stwierdzić, że badane organizacje skupiły swoją uwagę na dwóch kwestiach: poprawie jakości życia na terenach wiejskich i wykorzystaniu lokalnych zasobów. Można przypuszczać, że jest to związane z tym, iż eksponują one dostępne środki, a także odpowiadają na najbardziej palące potrzeby mieszkańców omawianych terenów (rys. 3).

Rys. 3. Tematy priorytetowe LEADER+ wybrane przez Lokalne Grupy Działania w okresie budżetowym 2000-2006 (2004-2006 dla Polski)
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych źródłowych udostępnionych przez Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA).

Fig. 3. Themes chosen by LAGs in the programming period 2000-2006 (2004-2006 in Poland)
Source: own elaboration based on source materials received from Foundation of Assistance Programmes for Agriculture (FAPA).

Godnym zanotowania jest fakt, iż w województwie wielkopolskim 23% zadań wiązało się z zastosowaniem nowych, innowacyjnych rozwiązań. Ma to istotne znaczenie, ponieważ tego typu aktywność może stanowić impuls pro wzrostowy w gospodarce, czy to rozpatrywanej na poziomie lokalnym, czy też w ujęciu międzynarodowym. Trwały innowacyjny rozwój jest kluczem do konkurencyjności, zarówno w skali regionalnej, jak i całego kraju [Nowińska-Łaźniewska 2004, s. 184]. Według Schumpetera [1995], podmioty, które osiągają przewagę konkurencyjną uzyskaną dzięki zastosowaniu nowych technologii i metod mają dużo większą szansę na osiągnięcie trwałego sukcesu.

Należy zauważyć, że w tej chwili trudno z pełnym przekonaniem stwierdzić, że wielkopolskie LGD rzeczywiście oprą swoje działania na wdrażaniu nowych bądź ulepszonych rozwiązań. Jednakże sama świadomość ich wagi i gotowość podjęcia się tego zadania świadczy o dojrzałości organizacji skupionych wokół problemu rozwoju obszarów wiejskich w tym regionie. Nawet organizacje funkcjonujące w krajach „starej” Unii Europejskiej, mające dużo większe doświadczenie w tym zakresie, stosunkowo rzadko wybierają to zagadnienie (11% wszystkich podjętych zadań wpisywało się w ten temat wiodący).

Środki przeznaczone na realizację Schematu II PPL+ nie były wysokie (do 750 tys. zł), a wachlarz dostępnych narzędzi został ograniczony tylko do działań szkoleniowych i promujących nowy sposób myślenia. Jednakże w opinii społeczności zaangażowanych w prace w tym zakresie suma ta była już zauważalna, a jej racjonalne wykorzystanie, mimo iż w niewielkim stopniu, mogło wpłynąć na jakość życia na wsi, na którą, w pewnej mierze, wpływa świadomość społeczności lokalnych i ich gotowość do zmian¹¹. Kwotę 637,5 tys. zł (maksymalnie 15% dotacji, tj. 112,5 tys. zł), można było przeznaczyć na administrowanie LGD, a dobrze wykorzystana stanowiła znaczący zastrzyk środków pieniężnych.

Nie wszystkie złożone wnioski opiewały na pełną kwotę, część Lokalnych Grup Działania występowała o mniejsze wsparcie. Średnio w Polsce każda organizacja otrzymała 663 tys. zł, natomiast w Wielkopolsce kwota ta była wyższa i kształtowała się na poziomie 706 tys. zł. Inaczej też kształtował się podział tych środków na poszczególne tematy strategiczne. O wysokości środków przeznaczonych na każdy z nich podmioty decydowały samodzielnie (tab. 3).

W Polsce największe środki, średnio, zostały przeznaczone na działania z zakresu wykorzystania zasobów lokalnych. Każda LGD, która podjęła się realizacji zadań w tej dziedzinie wydawała na nie ponad 277 tys. zł, najmniej środków grupy przeznaczały na podnoszenie wartości produktów lokalnych, co może wynikać z faktu, że takie produkty już są dostępne na rynku, a aktywność w tym zakresie była ograniczona do ich promocji. W przypadku Wielkopolski największe jednostkowo środki przeznaczono na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich (ponad 329 tys. zł). Podobnie jak w całym kraju, najmniejsze kwoty asygnowano na poprawę jakości produktów lokalnych.

---

¹¹ Informacje uzyskane drogą wywiadów bezpośrednich przeprowadzonych z przedstawicielami sześciu organizacji pozarządowych, działających w Wielkopolsce na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w okresie od lutego do października 2007 roku.

Tabela 3. Średnia wielkość środków wydatkowana na poszczególne aktywności w ramach Schematu II PPL+ (tys. zł)

Table 3. Average amount of financial means spent on individual Leader-type activities in Scheme II PPL+ (thous. PLN)

Wyszczególnienie Specification	Wielkopolska	Polska Poland
Średnia wysokość dotacji Average amount of grant	706	663
Koszty administracyjne Cost of administration	89	79
Zastosowanie nowych technologii Use of new technologies and know-how	204	190
Poprawa jakości życia Improvement of the quality of life	329	272
Produkty lokalne Development of local products	161	146
Wykorzystanie lokalnych zasobów Development of natural and cultural resources	240	277

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych źródłowych udostępnionych przez Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA).

Source: own elaboration based on source materials received from Foundation of Assistance Programmes for Agriculture (FAPA).

PODSUMOWANIE

Pilotażowy Program LEADER+ funkcjonował w Polsce zaledwie przez trzy lata (2004-2006), a wielkość przeznaczonych na niego środków, w porównaniu ze wsparciem, które w ogóle było przeznaczone na rzecz wsi i rolników, była niewielka. Niemniej jednak spotkał się on z dużą akceptacją społeczności lokalnych, które po raz pierwszy otrzymały prawo współdecydowania o swoim rozwoju. Analiza wskazuje na to, że Lokalne Grupy Działania objęły swoimi czynnościami około 1/3 obszarów wiejskich. W przypadku Wielkopolski zaangażowanie to było mniejsze. Można podejrzewać, że ma na to wpływ fakt, iż poziom rozwoju wsi i rolnictwa jest tam wyższy, więc potrzeby sygnalizowane przez mieszkańców również są inne. Trzeba jednak zauważyć, że podmioty, które podjęły się wdrażania Działania, charakteryzowały się większą odwagą w podejmowaniu nowych zadań, a także w wyższym stopniu wykorzystywały dostępne środki.

W kolejnym okresie programowania LEADER wchodzi do głównego nurtu Wspólnej Polityki Rolnej i dopiero obserwacje poczynione w tym czasie pozwolą stwierdzić, czy wystąpią znaczące różnice regionalne w realizacji zadań przez podmioty z poszczególnych województw. Niezależnie jednak od tego istnieje szansa, że na obszarach wiejskich regionu nastąpi zmiana mentalności mieszkańców wsi, a to może zaowocować realną poprawą jakości ich życia.

LITERATURA

- Adamowicz M., Dmitruk A., 2004. Rola Inicjatyw Wspólnotowych w wielokierunkowym rozwoju obszarów wiejskich na przykładzie programu LEADER. Prace Naukowe Katedry Polityki Agrarnej i Marketingu SGGW 31.
- Adamowicz M., Dresler E., 2006. Rola organizacji pozarządowych w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich na przykładzie województwa lubelskiego. Roczn. Nauk. SERiA 8, 4.
- Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa. www.fapa.org.pl [dostęp: wrzesień 2009].
- Główny Urząd Statystyczny. www.stat.gov.pl [dostęp: wrzesień 2009].
- Hadyński J., 2006. Ekologia i środowisko w Programie LEADER. Dom Wydawniczy Harasimowicz, Poznań.
- Heffner K., 2005. Czynniki rozwoju obszarów wiejskich – rola małych miast. W: Uwarunkowania i kierunki przemian społeczno-gospodarczych na obszarach wiejskich. Red. A. Rosner. Wyd. Inst. Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa.
- Kłodziński M., 2005. Dywersyfikacja gospodarki wiejskiej. W: Uwarunkowania i kierunki przemian społeczno-gospodarczych na obszarach wiejskich. Red. A. Rosner. Wyd. Inst. Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa.
- Komisja Europejska. ec.europa.eu [dostęp: wrzesień 2009].
- Kozera M., 2004. Potencjał ludzki jako wewnętrzny czynnik rozwoju lokalnego. Prace Naukowe Katedry Polityki Agrarnej i Marketingu SGGW 40.
- Nowińska-Łażniewska E., 2004. Współpraca gmin i przedsiębiorców na rzecz rozwoju innowacyjnego, na pograniczu polsko-niemieckim. Prace Naukowe Katedry Polityki Agrarnej i Marketingu SGGW 40.
- Schumpeter J., 1995. Kapitalizm, socjalizm, demokracja. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
- Szumski S., 2007. Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej. Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.

IMPLEMENTATION OF SCHEME II A LEADER TYPE MEASURE IN WIELKOPOLSKA

Summary. The aim of the study was to compare implementation of Scheme II a LEADER-type measure in Wielkopolska and in the country. The work presents selected characteristics of rural areas in the region and in the whole country, as well as the sources and the level of financial support.

Key words: Scheme II, Program LEADER, rural areas, development

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 30.09.2010

Do cytowania – For citation: Żolik M., 2010. Wdrażanie Schematu II Pilotażowego Programu Leader+ w Wielkopolsce. J. Agribus. Rural Dev. 3(17), 109-118.